

11^ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Εορτασμός σημαίας και 28^{ης} Οκτωβρίου 1940

Ο φασισμός και ο πόλεμος απέναντι στον Άνθρωπο

Ηράκλειο, 27 Οκτωβρίου 2023

Ο φασισμός και ο πόλεμος απέναντι στον Άνθρωπο

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945) έπληξε όσο κανείς προηγούμενος την ανθρωπότητα όχι μόνο στις υποδομές και την οικονομία, αλλά και κυρίως όσον αφορά τις ανθρώπινες απώλειες. Μεταξύ των χωρών που πλήρωσαν βαρύτερο τίμημα είναι και η Ελλάδα. Το εντυπωσιακό είναι ότι τα εκατομμύρια των νεκρών δεν προήλθαν τόσο από τα πεδία των μαχών όσο από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, τις εκτελέσεις και τους βομβαρδισμούς αμάχων. Εξίσου εντυπωσιακό είναι ότι ακόμη και σήμερα ζούμε (ακόμη κι αν δεν το ξέραμε ως τώρα) τα «απόνερα» αυτού του πολέμου. Εντυπωσιακό είναι ακόμη ότι ο πόλεμος αυτός ξεκίνησε για να εξασφαλίσει η Γερμανία τον λεγόμενο «ζωτικό χώρο» και υποστηρίχθηκε από μια μεγάλη μερίδα Γερμανών πολιτών, όπως εξάλλου και ο ναζισμός και οι ψευδοεπιστημονικές θεωρίες του (Αρία φυλή, ευγονική θεωρία κ.λπ). Εξάλλου, εκτός από τους Γερμανούς, που υποστήριξαν τον αρχικά γραφικό Χίτλερ, και οι δημοκρατικές χώρες της Ευρώπης (Αγγλία, Γαλλία) ανέχτηκαν και υποχώρησαν στις παράλογες απαιτήσεις του, στα πλαίσια της πολιτικής του «κατευνασμού» προκειμένου να αποφύγουν την πολεμική αναμέτρηση και επειδή τον αντιμετώπισαν ως σύμμαχο εναντίον του κομμουνισμού. Για αυτούς τους λόγους είναι σημαντικό να διατηρούμε ζωντανή τη μνήμη για τα εγκλήματα του ναζισμού και του πολέμου. Γιατί είναι δυνατόν αυτά να επαναληφθούν και μάλιστα επειδή σήμερα εμφανίζονται στην ίδια την Ευρώπη ομάδες και κόμματα με παρόμοιες καταβολές και επιχειρείται αναθεώρηση της ιστορίας, ενώ τα θύματα μετατρέπονται σε θύτες στη Μέση Ανατολή.

Στόχος του Χίτλερ από τη στιγμή που ανέλαβε την εξουσία (1933) είναι να κάνει τη Γερμανία παγκόσμια δύναμη, ακυρώνοντας τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, αλλά και κατακτώντας μια απέραντη αποικιακή αυτοκρατορία, που την ονόμαζε «ζωτικό χώρο» στην Ανατολή. Επειδή όμως όλα αυτά δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν δίχως βία, ο Χίτλερ προετοιμάζει από την αρχή της πολιτικής του καριέρας τον επόμενο πόλεμο. Ανασυγκροτεί τη γερμανική πολεμική μηχανή, αντιμετωπίζει την ανεργία μετατρέποντας τις βιομηχανίες σε πολεμικές και ετοιμάζεται για την επεκτατική επιχείρηση που θα εξασφάλιζε στο γερμανικό έθνος το «ζωτικό του χώρο»: επαναστρατιωτικοποιεί τη Ρηνανία το 1936, ενσωματώνει την ανεξάρτητη Αυστρία, διαμελίζει την Τσεχοσλοβακία και προσαρτά εδάφη της. Όλα αυτά υπό την ανοχή των δημοκρατικών κυβερνήσεων της Αγγλίας και της Γαλλίας, που στην αρχή βλέπουν στον Χίτλερ αυτόν που μπορεί να περιφρουρήσει την Ευρώπη από τον κομμουνισμό. Με τη Συμφωνία του Μονάχου (Σεπτέμβριος 1938) στην πραγματικότητα επιτρέπουν το διαμελισμό της Τσεχοσλοβακίας στο πλαίσιο της πολιτικής του «κατευνασμού» προς τον Χίτλερ που ακολουθούν.

Τόσο ο Μουσολίνι όσο και ο Χίτλερ επιβλήθηκαν στις χώρες τους χάρη σε ένα τεράστιο μηχανισμό προπαγάνδας που εξυμνούσε τη βία εναντίον των αδύναμων και την εξάλειψη της ατομικότητας για χάρη της ομάδας. Ο λαϊκός αυτός εθνικισμός (φασισμός και ναζισμός αντίστοιχα) μετέτρεψε μεγάλο μέρος των Ιταλών και των Γερμανών σε φανατικούς οπαδούς τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν είχαν και εσωτερικούς ιδεολογικούς αντιπάλους.

Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου υπολογίζεται ότι πάνω από 30 εκατομμύρια άνθρωποι εκτοπίστηκαν από τις εστίες τους και είτε εκτελέστηκαν με τις απάνθρωπες

μεθόδους του ναζιστικού καθεστώτος είτε άλλαξαν τόπο κατοικίας λόγω του πολέμου και των πολιτικών συνθηκών. Το πιο γνωστό από τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διαπράχθηκαν είναι η γενοκτονία των Εβραίων της Ευρώπης, για τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν πρωτόγνωρες μέθοδοι εξόντωσης και μαζικές εκτελέσεις. Υπολογίζεται ότι πάνω από 6 εκατομμύρια Εβραίοι της Ευρώπης θανατώθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Μόνο από την Ελλάδα εξοντώθηκαν περίπου 70.000, ολόκληρο το εβραϊκό στοιχείο της Θεσσαλονίκης και της Κρήτης. Λιγότερο γνωστό ωστόσο είναι πως εκτός των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκεντρώνονταν και εκτελούνταν με ανάλογες μεθόδους και άλλες ομάδες και εθνικά σύνολα: «εχθροί του καθεστώτος» στη Γερμανία, κομμουνιστές, ομοφυλόφιλοι, ανάπηροι, Ρομά (Τσιγγάνοι). Οι Ρομά, ένας από τους αρχαιότερους λαούς της Ευρώπης, που έφθασαν τον 11ο αιώνα από την Ινδία, θεωρήθηκαν άνθρωποι κατώτερης φυλής και υπέστησαν συστηματικές διώξεις. Αρκετοί μελετητές ανεβάζουν τα θύματα αυτής της γενοκτονίας από τους ναζί και τους συμμάχους τους στο 1,5 εκατομμύριο.

Εκτός από τους αμάχους που θανατώθηκαν και εκτελέστηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, σε πολλές χιλιάδες ανέρχονται τα θύματα των εκτελέσεων ως αντίποινα για την αντίσταση των λαών στους ναζί, που επίσης έχει χαρακτηριστεί έγκλημα πολέμου. Η Ελλάδα είναι από τις χώρες που πλήρωσαν βαρύ φόρο αίματος για τις πράξεις της Εθνικής Αντίστασης. Οι Έλληνες απέκρουσαν την ιταλική επίθεση, αλλά κάμφθηκαν από τους Γερμανούς τον Απρίλιο του 1941. Η ελληνική αντίσταση συνεχίζεται στην Κρήτη, όπου ο Χίτλερ διαθέτει εκλεκτές δυνάμεις αλεξιπτωτιστών για την κατάληψη του νησιού. Οι λίγοι Έλληνες στρατιώτες που έφθασαν στο νησί μαζί με Άγγλους, Αυστραλούς και Νεοζηλανδούς συμμάχους αμύνονται ως το τέλος του Μάη. Μαζί τους αμύνεται το σύνολο των Κρητικών που πολεμούν τους εισβολείς χωρίς όπλα, ακόμη και με πέτρες δίνοντας για πρώτη φορά νόημα στην ιδέα του «λαϊκού πολέμου». Για την ηρωική αντίστασή του κατά τη μάχη της Κρήτης ο κρητικός λαός υφίσταται σκληρά αντίποινα, ίσως τα σκληρότερα από όλους τους κατακτημένους. Αποτέλεσμα των αντιποίνων στην Ελλάδα είναι οι νεκροί Έλληνες κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (1940-41) να καταγράφονται λίγο παραπάνω από 13 χιλιάδες, ενώ οι εκτελεσθέντες σε ολόκληρη τη χώρα να ξεπερνούν τους 56 χιλιάδες (και στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης τους 105 χιλιάδες). Συνολικά ο πόλεμος και η κατοχή στοίχισε στην Ελλάδα 806.922 νεκρούς, από τους οποίους περίπου 600.000 πέθαναν από πείνα και σχετικές ασθένειες.

Στη Δίκη της Νυρεμβέργης που ακολούθησε μετά τον πόλεμο (Ιανουάριος - Οκτώβριος 1946) καταδικάστηκαν σε θάνατο υψηλόβαθμοι ναζί για εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας .

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ωστόσο αρνείται ακόμη και σήμερα να καταβάλει στην Ελλάδα επανορθώσεις και αποζημιώσεις για τα θύματα και τις υλικές ζημιές, παρά τις πολιτικές και νομικές πρωτοβουλίες και τις δικαστικές αποφάσεις.

Στο τέλος του πολέμου ιδρύθηκε επίσης ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών για να διασφαλίζει την παγκόσμια ειρήνη. Η αναζήτηση μιας νέας δημοκρατικής ευρωπαϊκής συνεργασίας μετά την ήττα του ναζισμού οδήγησε στη δημιουργία του Συμβουλίου της Ευρώπης (1949) και των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1950). Διευρύνοντας την οικονομική ένωση (ΕΟΚ 1957), οι

Κοινότητες εξελίχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 1992), με στόχο τη διαφύλαξη της ειρήνης, της ελευθερίας και των ευρωπαϊκών ιδεωδών.

Δυστυχώς σήμερα η δημοκρατική Ευρώπη βρίσκεται ξανά εγκλωβισμένη σε αδιέξοδα που η ίδια δημιουργεί παραβιάζοντας τις αρχές και τα ιδεώδη που την δημιούργησαν: την ισότητα, την ελευθερία, τη δημοκρατία και την αλληλεγγύη. Ανέχεται το κλείσιμο των συνόρων για ευάλωτες ομάδες προσφύγων και μεταναστών, που οι ίδιες οι πολιτικές της στη Μέση Ανατολή και στον αναπτυσσόμενο κόσμο έχουν δημιουργήσει.

Στάθηκε ανίκανη να προστατεύσει την ειρήνη στην περιοχή και να αποτρέψει τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, ενώ δε λαμβάνει ουσιαστικές πρωτοβουλίες για ειρήνευση, σε έναν πόλεμο που συνεχίζεται πάνω από ένα χρόνο. Αντίθετα, πολλές ευρωπαϊκές χώρες -και η Γερμανία- εξοπλίζονται ξανά.

Τις τελευταίες μέρες ο ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένουν θεατές ξανά σε έναν φριχτό πόλεμο στην περιοχή της Παλαιστίνης, τον οποίο οι πολιτικές των Ευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ εξέθρεψαν μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου: Από το 1917 οι Βρετανοί υποσχέθηκαν τη δημιουργία εθνικού κράτους του Ισραήλ στην περιοχή της Παλαιστίνης. Τα επόμενα χρόνια φανατικοί σιωνιστές μετακινήθηκαν στην περιοχή ασκώντας τρομοκρατία στους ντόπιους Παλαιστίνιους. Μετά το Ολοκαύτωμα πολλοί από τους εναπομείναντες Εβραίους συγκεντρώθηκαν στην περιοχή και το 1948 δημιουργήθηκε το κράτος του Ισραήλ, η πρώτη εθνική εστία για τους Εβραίους. Καθώς όμως δε δημιουργήθηκε εθνική εστία και για τους Παλαιστίνιους, κατά τις υποδείξεις του ΟΗΕ, σχεδόν αμέσως ξεκίνησαν συγκρούσεις μεταξύ Ισραηλινών και Αράβων. Στον αντίποδα των φανατικών σιωνιστών, που επιδιώκουν την εξόντωση των Παλαιστίνιων, δημιουργήθηκαν παλαιστινιακές οργανώσεις που δεν αναγνωρίζουν το κράτος του Ισραήλ. Στα επόμενα χρόνια έγιναν πολλοί αραβοϊσραηλινοί πόλεμοι και όλες οι προσπάθειες ειρήνευσης ναυάγησαν. Σήμερα το Ισραήλ έχει εκτοπίσει τους Παλαιστίνιους στη Δυτική Όχθη και στη λωρίδα της Γάζας, που χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη υπαίθρια φυλακή του κόσμου, και παραβιάζει συστηματικά τα δικαιώματά τους. Ως απάντηση ανάμεσα στους Παλαιστίνιους κυριαρχεί σήμερα η φανατική οργάνωση Χαμάς, η οποία διεξήγαγε στις 7 Οκτωβρίου επίθεση εναντίον του Ισραήλ με χιλιάδες νεκρούς αμάχους και εκατοντάδες ομήρους. Τα αντίποινα του Ισραήλ με βομβαρδισμούς στη Γάζα έχουν μέχρι τώρα χιλιάδες θύματα, ενώ ετοιμάζεται και χερσαία εισβολή. Για μία ακόμη φορά το θρησκευτικό φανατισμό και τον εθνικισμό πληρώνουν οι αθώοι λαοί, άντρες, γυναίκες και παιδιά, με βίαιο θάνατο και ξεριζωμό, ενώ τα ευρωπαϊκά κράτη ακολουθούν πολιτική κατευνασμού απέναντι στις κατάφορες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το μουσικό σχήμα «11 & κάτι»

Αγγελική Βαρελά (Α3): Κιθάρα

Χάρης Ουρανός (Α6): Πιάνο

Τάσος Τσικαλάκης (Α7): Φωνή, τρομπόνι

Στέλιος Τυράκης (Α7): Λύρα

Εμμανουέλα Φασουλάκη (Α7): Κιθάρα

Στέλλα Ασκορδαλάκη (Β3): Πιάνο, φωνή

Αλεξάνδρα Μελιδονιώτη (Β3): Φωνή

Μάνος Τσορμπατζούδης (Β5): Κιθάρες, φωνή

Μαργαρίτα Κοτσάκη (Β6): Φωνή, βιολί

Κωνσταντίνος Καθαράκης (Β6): Φωνή

Ειρήνη Καλογιαννάκη (Γ1): Φωνή

Φωτεινή Καλογερίδη (Γ1): Κιθάρα, φωνή

Νικολό Νικολόπουλος (Γ3): Φωνή

Χρήστος Μανουσάκης (Γ3): Μπάσο

Ελευθερία Δεμέτζου (Γ4): Πιάνο, φωνή

Σοφία Χριστοδουλάκη (Γ5): Πιάνο, φωνή

Νίκος Σχοιναράκης (Γ8): Κιθάρες

Φιλική συμμετοχή: Ανδρέας Τυμπακιαννάκης: Μπουζούκι, φωνή

Συντονισμός – Επιμέλεια: Σοφία Χριστοδουλάκη – Ελευθερία Δεμέτζου

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ξένια Περακάκη

Ακούγονται τα τραγούδια: Ποιος τη ζωή μου (Μ. Ελευθερίου/Μ. Θεοδωράκης), Ο αρχηγός (Λ. Παπαδόπουλος/ Μ. Λοΐζος), Ο φασισμός (Φ. Λάδης/ Θ. Μικρούτσικος), Μπήκαν στην πόλη οι οχτροί (Γ. Σκούρτης/Γ. Μαρκόπουλος), Dance me to the end of love (L. Cohen), Μη με ρωτάς (Λ. Παπαδόπουλος/Μ. Λοΐζος), Έβαλ' ο Θεός σημάδι (Ν. Γκάτσος/ Σ. Ξαρχάκος), Bella ciao (παραδοσιακό Ιταλών Παρτιζάνων), Γερμανικό τραγούδι (Άννα, μην κλαις) (Μ. Μπρεχτ/ Θ. Μικρούτσικος), Οι ελεύθεροι κι ωραίοι (Μ. Ελευθερίου/ Σ. Κουγιουμτζής), Τρίτος Παγκόσμιος (Γ. Νεγρεπόντης/ Μ. Λοΐζος), Αυτόν τον κόσμο τον καλό (Β. Ανδρεόπουλος/Σ. Ξαρχάκος).

Βιβλιογραφία:

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΕ, ΙΣΤ

Σκουλάτου-Δημακόπουλου-Κόνδη, Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη, τ. Β, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2005

Κολιόπουλος Ι. , και συν. ,(2007) Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

Α. Δρουμπούκη, Ι. Ανυφαντάκης, Εφ. Συντ. 28/02/14

<https://www.ushmm.org/el> Το ολοκαύτωμα: Τόπος μάθησης

Μαρκ Μαζάουερ, (1994), Στην Ελλάδα του Χίτλερ, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, σ. 100-103.

<https://el.wikipedia.org/>

Προσαρμογή ιστορικής αφήγησης: Ξένια Περακάκη